

ДРУЖИНА ЯК «ПОСУДИНА» ЧОЛОВІКА В 1 СОЛУНЯН 4:4. КРИТИКА ТА ЗАПЕРЕЧЕННЯ.

THE WIFE AS A «VESSEL» OF A MAN IN 1 THESSALONIANS 4: 4. CRITICISM AND OBJECTION

Степанченко С. В., науковий співробітник Центру дослідження релігії, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Україна, Київ), e-mail: StepanchenkoStanislav@gmail.com

Stepanchenko S. V., Scientific researcher at the Center for the Study of Religion, National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov (Ukraine, Kyiv), e-mail: StepanchenkoStanislav@gmail.com

Мета статті: критично проаналізувати та висунути можливі заперечення та контраргументацію щодо інтерпретації метафори «посудина» у розумінні «дружина» в тексті 1 Солунян 4:4. Методологія: аналіз інтерпретації метафори «посудина». Основні одержані результати: у статті здійснено критичний аналіз аргументацій прочитання метафори «посудина» з посиланням на дружину чоловіка. Також в якості контраргументації запропоновано дванадцять заперечень щодо такого розуміння тексту.

Ключові слова: посудина, дружина, σκεῦος, здобувати, κτῆσθαι.

Purpose of the article: critically analyze and propose possible objections regarding the interpretation of metaphor «vessel» in the sense of «wife» in the text of 1 Thessalonians 4: 4. **Methodology:** analysis of the interpretation of the metaphor «vessel». **The main results obtained:** the article critically analyzes the arguments of reading the metaphor of the vessel with reference to the wife of the husband. There are also twelve objections to this understanding.

Keywords: vessel, wife, σκεῦος, obtain, κτῆσθαι.

1 Пет. 3:7:	κατὰ γυνῶσιν	σκεύει	τιμῆν
1 Сол. 4:4:	εἰδέναι	σκεῦος	τιμῆ

Але, він не враховує того, що його оцінка будується на декількох окремих термінах в дуже близькому контексті, а не на серії паралелей в більш ширшому контексті між 1 Солунян 4:1-8 та 1 Петра 3:1-7. Крім цього, слід враховувати те, що ці два тексти взяті з двох різних джерел, перший з так званого «кодексу святості», а 1 Петра 3:1-7 належить до Haustafel, або соціального кодексу [47, с. 87].

На поверхневості точок дотику між запропонованими термінами Гопельтом та на необов'язкову близькість в концептуальному плані вказує ще й те, що ці терміни зазвичай використовуються обома авторами, і контекст в якому вони зустрічаються, різний, та як зауважив Ахтмайер, тут більше можна спостерігати в загальному мову Павла [3, с. 217].

1. Літературна залежність та спільний автор з 1 Петра.

При ближчому аналізі паралелі з 1 Петра 3:7 не є переконливими. Дружина тут не відноситься до «посудини» чоловіка, як це у 1 Сол. 4:4. Більше того, багато хто погоджується, зокрема Пол Ахтмайер [3, с. 217]., С. Біг [15, с. 155]., Дж. Келлі [33, с.169]., Дж. Міхаеліс [40, с.159]. та Дж. Харт, що порівняльний прикметник ἄσθενεστέρω «слабший», означає, що в даному контексті чоловік теж посудина і тому можна виключити ідею, що Павло міг назвати жінку «посудиною» чоловіка в 1 Сол. 4:4. [32, с. 65]. Таким чином σκεῦος не є синонімом «дружина».

Також тут треба вказати, що деякі автори, зокрема, Ф. Брюс [17, с.83], та Дж. Каррас зауважують, що σκεῦος в 1 Петра стосується не стільки слова «дружина» стільки ідеї «тіла» в загальному значенні [18, с. 309].

Стосовно ідеї про залежність 1 Сол. та 1 Петра, спираючись на спільного автора, Силуана, або літературний зв'язок, ці ідеї були справедливо відкинуті [3, с. 349-350]. Навіть якщо припустити якесь загальне джерело для 1 Сол. і 1 Петра, все одно, заснований на ньому аргумент що σκεῦος в 1 Сол. 4:4 говорить про дружину залишається не переконливим, зокрема з двох причин, по перше, 1 Петра, як ми побачили не використовує слово σκεῦος як синонім для слова «дружина», а має на увазі тут також і чоловіка, тобто чоловік теж є посудиною, σκεῦος. По друге, як вказує Селвін, σκεῦος можна інтерпретувати в 1 Солунян як «тіло» і в світлі цього читати 1 Петра 3:7. Тому що датування цих двох послань вказують більше саме на такий порядок прочитання [45, с. 187].

Гопельт запропонував звернути увагу на спільну мову, називаючи її «мовою ранньої традиції» між 1 Сол. 4:4 та 1 Петра 3:7 [25, с. 262], він наводить приклад:

2. Зв'язок з паралельним текстом 1 Коринтян 7:2.

Стосовно паралельного тексту 1 Коринтян 7:2 та його зв'язку з 1 Солунян 4:4 можна висунути низку заперечень, а саме:

Банзен зауважив, що якщо розглядати 1 Коринтян 7:2 в ширшому контексті всього сьомого розділу, то стане очевидно що рекомендації Павла тут стосуються самотності, в той час як в 1 Сол. 4:4 рекомендації відносяться до одруження [5, с. 336].

Також, що очевидно для 1 Коринтян 7, в певній мірі Павло закликає одружуватись, як спосіб виходу пристрасті, яку неможливо контролювати. В тексті же 1 Солунян 4:4-5 навпаки, мова йде про те, що одруження треба відділити від мотивації пристрасті.

Відповідно до досить поширеної думки, що Павло очікував швидкий прихід Христа в 1 Коринтян, Фурніш зауважує, «який сенс брати на себе відповідальність і заводити сім'ю, якщо ось ось відбудуться радикальні зміни?» [32, с. 85]. Якщо припустити, що це традиційне розуміння відповідало дійсно настроям Павла, тоді різниця між листами до Солунян і до Коринтян в питаннях шлюбу суттєва, оскільки в 1 Солунян теж присутня ідея швидкої парусії, але, на відміну від 1 Коринтян закликає до шлюбу.

Отже, якщо 1 Солунян слідує тій самій есхатологічній перспективі і настроям що і 1 Коринтян, тоді маловірогідним є те, щоби Павло закликав Солунян одружуватись¹.

Далі, Брюс вказав на ще одну важливу відмінність. Відповідно до цієї інтерпретації 1 Сол. 4:4, виглядає так, що ставлення Павла до жінки принизливе [20, с. 83], а це суперечить погляду вираженому в 1 Коринтян, зокрема в 7:3-4

Стосовно лексичної подібності, то тут ми бачимо лише два займенника, які спільні для обох текстів, це *ἐκαστος* та *ἑαυτοῦ*. В таких умовах не можна говорити про лексичну подібність.

Баумерт [10, с. 22], Фі [23, с. 279], Гарланд [35, с. 353], та багато інших стверджують, що дієслово *ἔχω* в 1 Кор. 7:2 не може відноситись до шлюбу або до того, як одружуватись, це є евфемізмом для статевого акту. Іншими словами Павло не говорить в 1 Кор. 7:2 що чоловіки повинні бути одружені, або повинні одружуватись, як це в 1 Сол. 4:4, але те, що кожен одружений чоловік повинен «мати сексуально» свою власну дружину [30, с. 162], [44, с. 61], [52, с. 134].

3. Біблійні та екстрабіблійні джерела.

Стосовно посилання в Біблійних та екстрабіблійних джерелах на дружину як на «посудину» виникає декілька проблем.

По перше, равніністичні паралелі:

- Записані століттями пізніше текстів Павла.
- Написані вони були на івриті, а не на грецькій.
- Фіксують форму юдаїзму, яка брала свій початок, в кращому випадку під час служіння Павла.
- Виражають принизливе ставлення до жінок, що важко зв'язати з поглядами Павла, наприклад в таких текстах 1 Кор. 7:3-4; Єф. 5:25; Кол. 3:19.

- Занадто вибірково слово «посудина» вживається в цих текстах. В одних контекстах це може бути людина, як Божественне створіння, в інших вказівка на специфічний людський орган. Безліч таких прикладів наведені в статті Мак Гі [39, с. 87].

- Вказують здебільшого не на «дружину», а в цілому на жінку, як на сексуальний об'єкт, або навіть на жіночий статевий орган [22, с. 610]

По друге:

- Навряд чи Солуняни знали і розуміли іврит.

Тому, існує дуже маленька вірогідність того, що солунські язичники могли віднайти концептуальні зв'язки на основі лексики, зокрема те, що слово *σκεῶς* могло викликати у них асоціації чи алюзії на єврейські тексти чи концепти.

- Як стверджують Говард Маршал та Ванамейкер, враховуючи те, що Павло однаково добре володів обома мовами, і грецькою і івритом [50, с. 162], і з огляду на характер його листів, які писались з певної причини, тобто оказіональні, він не використав би фігуру мови, яка була б невідома його аудиторії, і як відомо, була здебільшого грекомовною [37, с. 109]. Більш вірогідніше виглядає, що Павло писав з урахуванням їх мовної обмеженості.

- Навіть якщо припустити, що Павло міг роз'яснювати певні концепти новоствореним язичникам в новостворених Церквах, як це наприклад відомо про Коринфську та Ефеську Церкви, де Павло провів досить часу. Але час який провів Павло в Солунах, відповідно до 17 розділу книги Дій, був занадто обмежений для того, щоб прояснити всі необхідні теми.

- Сам факт того, що вигнання Павла відбулось спонтанно, неочікувано, говорить про те, що вірогідно Павло не встиг реалізувати заплановані настанови для нової Церкви.

По третє,

- Єдиний текст який можна однозначно вважати що він був написаний раніше Павла і міг вплинути на його думку, це текст Приповісті 5 розділ. Але, насправді в цьому тексті не використовується слово *σκεῶς* жодного разу.

- Також, як вірно зауважив Росс, єврейські метафори та образи в цьому тексті рухаються в іншому напрямку, ніж це можна побачити в 1 Сол.4:4 [43, с. 15]. Зокрема в приповідях дружина зображується в якості вмістилища чи колодязя, це означає що дружина повинна бути джерелом задоволення, а не просто засобом збереження чи перенесення цього задоволення. Таку ж думку висловлюють Елгвін та Кроуфорд, що в даному тексті жінка зображена як джерело води з якого п'ють, а не посудина де вона зберігається [48, с. 112-112], [26, с. 613].

- Таким чином ми бачимо, що текст приповістей на відміну від равніністичних паралелей та тексту 1 Солунян, не має на увазі що дружина чоловіка це лише посудина, або інструмент, який він використовує для задоволення своїх сексуальних потреб.

4. Вживання виразу *ἡ γυναίκα κτήμα*.

Випадки вживання цієї фрази, яких всього п'ять, аж ніяк не говорять що цей вираз був загальноживаним та відомим.

Навпаки, відома та загальноживана ідіома в грецькій мові для ідеї одруження це фраза *ἡ γυναίκα*

¹ Стосовно дискусії щодо есхатологічних поглядів Павла і зокрема в 1 Коринтян 7 та 1, 2 Солунян: Caid G. *New Testament Theology*. ed. L. D. Hurst; Oxford: Clarendon, 1994; Witherington III B. *Jesus, Paul, and the End of the World: A Comparative Study of New Testament Eschatology* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity, 1992); Deming, W. *Paul on Marriage and Celibacy* (SNTSMS 83; Cambridge: Cambridge University Press, 1995); Fee G. *The First Epistle to the Corinthians* (NICNT; Grand Rapids: Eerdmans, 1987); Moore A. *The Parousia in the New Testament* (NovTSup 13; Leiden: Brill, 1966); Morris L. *The First Epistle of Paul to the Corinthians* (rev. ed.; TNTC 7; Grand Rapids: Eerdmans, 1988).

бути; зробім йому помічницю, подібну до нього!»[1].

«σὺ ἐποίησας Ἀδὰμ καὶ ἔδωκας αὐτῷ βοηθὸν ἕναν στήριγμα τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐκ τούτων ἐγενήθη τὸ ἀνθρώπων σπέρμα σὺ εἶπας οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν ὅμοιον αὐτῷ» [46].

Навіть якщо припустити таке значення для σκευός, це все одно не пояснює, чому Павло використовує цю метафору в 1 Сол. 4:4, тому що в найближчому контексті немає нічого, що натякало би на неї, тим паче, що дане слово не містить в собі будь-яких сексуальних конотацій, що виключає вживання Павлом такої, досить не прямої метафори. І знову, ми не бачимо причини щоб Павло не став вживати більш загальний та вживаний для нього термін γυνή.

6. Незвичним також є вибір Павлом слова κτᾶσθαι, якщо вважати що воно означає «брати, здобувати» дружину. Павло надає перевагу в інших текстах дієслову γαμέω, γαμιζώ⁵, наприклад:

1 Кор. 7:9

«Коли ж не втримаються, нехай одружуються, бо краще женитися, ніж розпалятися» [1].

«εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν, κρεῖττον γάρ ἐστὶν γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι» [41].

1 Кор. 7:33

«а одружений про речі життєві клопочеться, як догодити своїй дружині,» [1].

«ὁ δὲ γαμῆσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῇ γυναίκαί,» [41].

Але навіть якщо Павло вирішує обійти слово γαμέω але залишає значення «взяти жінку», саме вираз γυναῖκα λαβεῖν це ідіома яка зазвичай виражена в Біблійній грецькій мові, а не σκευός κτᾶσθαι чи γυναῖκα κτᾶσθαι. Відповідно до даних з Септуагінти та Нового Завіту, кількість вживання фрази λαβεῖν γυναῖκα у порівнянні з κτᾶσθαι σκευός / γυναῖκα приблизно 95 до

7. Також важко зрозуміти фразу σκευός κτᾶσθαι як «набувати дружину» в контексті наступної фрази μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας «не в пристрасній похоті». З ексегетичної точки зору складно зрозуміти, як можна набути дружину «в пристрасній похоті»? Часткова паралель є в тексті Йосипа Флавія:

Флавій. Проти Апіона 2:200

«одруження заради приданого він забороняє, також як і насильницьке викрадення і схилення хитростю або обманом, але велить просити руки нареченої у людини, що має право видати її заміж, якщо до того немає перешкод в родинних стосунках».

«γαμεῖν δὲ κελεύει μὴ προκί προσέχοντας μηδὲ

βιαιοῖς ἀρπαγαῖς μηδ' αὖ δόλω καὶ ἀπάτῃ πείσαντας ἀλλὰ μνηστεύειν παρὰ τοῦ δοῦναι κυρίου καὶ κατὰ συγγένειαν ἐπιτηδείου».

Відповідно до цієї цитати зрозуміло, що чоловік може одружитись з жінкою через хитрість або обман, але як це можна зробити за допомогою «пристрасної похоті»? Джоувет запропонував додатковий елемент «не жити в пристрасній похоті», але така зміна модифікує дієслово κτᾶσθαι [47, с.76].

8. Також можна зрозуміти цю фразу як мотив, не одружуватись тільки через хтиві наміри, як це пропонує Вітерінгтон[62, с.68]. Але, як зауважує Сміт, ідея такого мотиву була б більш природною з іншими прийменниками⁶ ἀπό, διά, ἕκ або κατά, але не з ἕν⁷. З іншої сторони прийменник ἕν як зазначає Мул зі словом παθος, краще було б розуміти як «в пристрасній похоті» або просто «пристрасно»

9. Баумерт висуває ідею, реконструюючи історичний контекст проблеми, що 1 Сол. 4:3-8 є відповіддю на конкретну проблему, і Павло тут реагує на конкретний прецедент, а саме, що вірогідно хтось з Солунської громади мав сексуальні стосунки з незаміжною дівчиною, але яка вже на той момент була заручена, тобто по суті належала вже іншому чоловіку. Таким чином, чоловік маючи стосунки з цією дівчиною, мав на думці зв'язати її з собою. Якщо це припустити, говорить Баумерт, тоді текст буде означати, що він хотів набути собі дружину, через незаконні сексуальні стосунки ἐν πάθει ἐπιθυμίας, а не святим і чесним способом ἐν ἀγιασμῷ καὶ τιμῇ [11, с. 78].

Однак, така реконструкція серйозно обмежує весь уривок 4:3-8, оскільки він здається має значення для більшого кола читачів. Колінз навпаки говорить, що неможливо в даному тексті зробити будь-яку локальну реконструкцію реальної ситуації, яка відбулась в спільноті після вигнання Павла [19, с. 327]. Цю думку підтримує також Мартін Дібеліус та Ванамер [20, с. 19-20]. Крім цього, таке пояснення, яке пропонує Баумерт, здається маловірогідним ще й в світлі того, що Павло в тексті має серйозну впевненість та радість, що в солунській спільноті все добре і їм треба працювати над ще більшим успіхом.

10. Мак Гехі намагається реконструювати ситуацію з точки зору соціології. Так, він висловлює думку, що σκευός κτᾶσθαι «набувати дружину» означає, що чоловіки в солунській Церкві, які були не одружені, маючи повну свободу у виборі собі дружини, могли це робити не належним чином, наприклад ви-

⁵ Інші приклади: 1 Кор. 7:10, 28, 34, 36, 38, 39; 1 Тим. 4:3; 5:11, 14.

⁶ Для ἀπό Мф. 13:44; 14:26; Лк. 22:45; Дії 12:14;

Для διά Мф. 27:18; Мр. 15:10; Ів. 7:13; 19:38; Рим. 12:1; Еф. 2:4 та ін..

Для ἕκ Рим. 14:23; 2 Кор. 2:17; Филп. 1:16, 1 Сол. 2:3, 1 Тим. 1:5 та ін..

Для κατά Еф. 1:5; 1 Тим. 5:21; Титу 3:5; Филим. 14; 1 Пет. 1:3.

Таке вживання для ἕν не є розповсюдженим, напр., Blass, Friedrich, and Debrunner, Albert. A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature. London: Cambridge University Press, 1961, с 262, 4; Brown, Colin. The New International Dictionary of New Testament Theology. Exeter: Paternoster Press, 1975.

⁷ В цілому, ἕν є досить універсальним, в той час як так званий асоціативний ἕν міг би бути тут вживаний, але такий ἕн не особливо розповсюджений, і це не звичний спосіб висловити мотив. Див. BAGD, 261.4; Moulton, James Hope, and Turner, Nigel. A Grammar of New Testament Greek, vol. 3: Syntax. Edinburgh: Clarke, 1963.252.

ключно відповідно до своїх фізичних потреб, тощо [39, с. 84].

Однак таке припущення ігнорує той факт, що багато шлюбів в греко-римському світі заключалися іншими особами, а не самими нареченню та нареченим [13, с. 230]. Так наприклад вважає Ленскі, що вибір з ким вступати в шлюб робила вся родина. Ця точка зору співвідноситься з більшою частиною греко-римських свідчень [21, с. 62-63], [49, с. 33-34].

Окрім того, щоб зрозуміти що настанови Павла в цьому вірші відносяться лише до групи людей в середині общини, які шукали собі дружину, треба дуже глибоко реконструювати текст, що не можливо, оскільки не достатньо матеріалу [6, с. 62].

Навіть якщо припустити цей варіант пояснення, виходить тоді, що Павло мав дуже обмежену групу людей, до яких були спрямовані ці настанови. Оскільки якщо оцінка Бенкса вірна, що Церкви Павла в середньому складали до 35 людей [7, с. 35], тоді виходить що з 35 людей це була невелика група, а саме неодружені і лише чоловіки. А це не співвідноситься з загальним характером настанов. І взагалі припустити існування такої вибраної аудиторії, дуже малоймовірно.

11. Використання зворотного займенника *ἑαυτοῦ* в родовому відмінку не має сенсу вважає Мейсон [38, с. 138]. Адже тоді текст буквально означатиме, що кожен чоловік повинен одружуватись, але на своїй власній дружинні. Технічно, людина не набуває і не одружується на власній дружині, а бере дружину для себе. Приклад вживання родового відмінку з акцентом на «власну дружину» ми зустрічаємо у Павла, наприклад:

1 Кор. 7:2

«διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχεται καὶ ἕκαστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἔχεται» [41].

«Але щоб уникнути розпусти, нехай кожен муж має дружину свою, кожна жінка хай має свого чоловіка» [1].

Еф. 5:33

«πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἣ δὲ γυνὴ ἴνα φοβῆται τὸν ἄνδρα» [41].

«Отже, нехай кожен зокрема із вас любить так свою дружину, як самого себе, а дружина нехай боїться свого чоловіка!» [1].

Таким чином, якщо *τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι* в 1 Сол. 4:4 можна було б віднести до ідеї одруження, тоді займенник *ἑαυτοῦ* повинен був би бути в давальному відмінку, а не в родовому, і *σκεῦος* вірогідно не мало би артикль [14, с. 162]. Це суперечить 1 Сол. 4:4, де визначений артикль в поєднанні з родовим відмінком *τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος*, вірогідно вказує на те, що Павло тут вказує на конкретну особу, «його власна дружина», а не просто «дружина» [42, с. 690].

Важливо також зазначити, що для LXX звична ідіома «взяти дружину для себе» безліч разів вико-

ристовується із зворотнім займенником в давальному відмінку, наприклад ⁸:

Бут. 4:19

«καὶ ἔλαβεν ἑαυτῷ Λαμεχ δύο γυναῖκας ὄνομα τῇ μιᾷ Ἀδα καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ Σελλα» [46].

«І взяв собі Ламех дві жінки, ім'я одній Ада, а ймення другій Цілла.»

Рут 1:4 [1].

«καὶ ἐλάβοσαν ἑαυτοῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας ὄνομα τῇ μιᾷ Орφα καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ Ρουθ καὶ κατόκησαν ἐκεῖ ὡς δέκα ἔτη» [46].

«І взяли вони собі за жінок моавітянок, ім'я одній Орпа, а ім'я другій Рут. І сиділи вони там близько десяти літ» [1].

Окрім цього, паралель, яка пропонується для підтримки цієї інтерпретації, Рут 4:10, *κέκτημαι ἑμαυτῷ εἰς γυναῖκα* «набув я собі за жінку», також використовує зворотній займенник в давальному відмінку і *γυναῖκα* без артикль.

12. І останнє, ідіома для ідеї одруження *κτᾶσθαι* + зворотній займенник в давальному відмінку, послідовно використовується в Біблійній грецькій, за винятком рідких випадків.

Отже, вищенаведений аналіз та заперечення вказують на те, що розуміння метафори «посудина» в 1 Солуян 4:4 у розумінні дружини чоловіка, є маловірогідною.

References

1. The Bible.
2. The Works of Josephus, Complete and Unabridged New Updated Edition. Translated by Whiston, William; Peabody, A. M. (Hardcover ed.). M. A. Hendrickson Publishers, Inc. 1987.
3. Achtemeier, Paul J., and Epp, Eldon Jay. 1 Peter: A Commentary on First Peter. Hermeneia: a Critical and Historical Commentary on the Bible. Minneapolis (Minn.): Fortress, 1996.
4. Alt, Albrecht., Elliger, Karl, Rudolph, Wilhelm, and Schenker, Adrian. Biblia Hebraica Stuttgartensia. Editio Quinta Emendata / Opera A. Schenker. ed. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997.
5. Bahnsen, W. «Zum Verständnis Von 1. Thess. 4, 1-12.» Zeitschrift Für Wissenschaftliche Theologie 47 (1904): 332.
6. Balch, David L., and Osiek, Carolyn. Early Christian Families in Context: An Interdisciplinary Dialogue. Religion, Marriage, and Family. Grand Rapids: Eerdmans, 2003.
7. Banks, Robert J. Paul's Idea of Community: The Early House Churches in Their Cultural Setting. Rev. Ed. (3rd Pr.) ed. Peabody: Hendrickson, 1998.
8. Bassler, J. «Σκευος: A Modest Proposal for Illuminating Paul's Use of Metaphor in 1 Thessalonians 4:4» in «Social World of the First Christians» ed. L.M.

⁸ Вичерпний перелік вживання в статті: Smith, J. E. «1 Thessalonians 4:4: Breaking the Impasse». Bulletin for Biblical Research 11/1:65–105. 2001

- White & O.L. Yarbrough; Minneapolis: Fortress, 1995
9. Bauer, Walter, and Danker, Frederick W. A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature /. 3rd ed. Chicago: University of Chicago Press, 2000.
10. Baumert N. Brautwerbung: Das einheitliche Thema von 1 Thess 4,3-8, in «The Thessalonian Correspondence» ed. R. F. Collins; BETL 87; Leuven: Leuven University Press, 1990.
11. Baumert, Norbert. Ehelosigkeit Und Ehe Im Herrn: Eine Neuinterpretation Von 1 Kor 7. 2., Durchges. Aufl. ed. Forschung Zur Bibel 47. Würzburg: Echter, 1986.
12. Baumgartner, Walter, Köhler, Ludwig, Richardson, Mervyn Edwin John, and Stamm, Johann Jakob. The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament. Study ed. Leiden Boston: Brill, 2001.
13. Bell, A. A. Exploring the New Testament World. Nashville: Nelson, 1998.
14. Best, Ernest. I Peter. New Century Bible Commentary. Grand Rapids (Mich.): Eerdmans, 1982.
15. Bigg, Charles. A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of Saint Peter and Saint Jude. 2e ed. The International Critical Commentary. Edinburgh: Clark, 1969.
16. Bornemann, W. Die Thessalonicherbriefe. 5e En 6e ed. Kritisch-exegetischer Kommentar über Das Neue Testament 10. Göttingen: Vandenhoeck Und Ruprecht, 1894.
17. Bruce, Frederick Fyvie. 1 and 2 Thessalonians. 1st Print., 2nd Print. ed. Word Biblical Commentary 45. Waco: Word Books, 1982.
18. Carras, R. «Jewish Ethics and Gentile Converts: Remarks on 1 Thes 4,3-8,» in The Thessalonian Correspondence (ed. R. E Collins; BETL 87; Leuven: Leuven University Press, 1990.
19. Collins R, «The Unity of Paul's Paraenesis in 1 Thess. 4.3-8: 1 Cor. 7.1-7, a Significant Parallel,» in Studies on the First Letter to the Thessalonians ed. R. F. Collins; BETL 66; Leuven: Leuven University Press, 1984.
20. Dibelius, Martin. An Die Thessalonicher 1-2; An Die Philipper. 3., Neubearb. Aufl. ed. Handbuch Zum Neuen Testament 11. Tübingen: Mohr Siebeck, 1937.
21. Dixon, Suzanne. The Roman Family. Ancient Society and History. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1991.
22. Elgvin, Torleif. «'To Master His Own Vessel'. 1 Thess 4.4 in Light of New Qumran Evidence.» New Testament Studies 43, no. 4 (1997): 604-19.
23. Fee, Gordon D. The First Epistle to the Corinthians. Revised ed. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids: William B. Eerdmans, 2014.
24. Fee, Gordon D. God's Empowering Presence : The Holy Spirit in the Letters of Paul. Peabody: Hendrickson, 1994.
25. Goppelt, Leonhard, and Hahn, Ferdinand. Der Erste Petrusbrief: übersetzt Und Erklärt. 8. Aufl. ed. Kritisch-exegetischer Kommentar über Das Neue Testament 12,1. Göttingen: Vandenhoeck Und Ruprecht, 1978.
26. Garland, David E. «The Christian's Posture Toward Marriage and Celibacy: 1 Corinthians 7.» Review & Expositor 80, no. 3 (1983): 351-62.
27. Harris, Murray J. Prepositions and Theology in the Greek New Testament: An Essential Reference Resource for Exegesis. Grand Rapids: Zondervan, 2012.
28. Hart J. The First Epistle General of Peter. The Expositor's Greek Testament, Grand Rapids: Eerdmans, 1951.
29. Hiebert, D. E. 1 & 2 Thessalonians (rev. ed.; Chicago: Moody, 1992.
30. Hurd, John. The Origin of I Corinthians: Macon, Ga.: Mercer University Press, 1983.
31. Jastrow, Marcus. A Dictionary Of The Targumim, The Talmud Babli And Yerushalmi, And The Midrashic Literature. Scholar Select. Place of Publication Not Identified: Andesite Press, 2017.
32. Keck, L. and Furnish, V. P. The Pauline Letters. Interpreting Biblical Texts; Nashville: Abingdon, 1984.
33. Kelly, John Norman Davidson. A Commentary on the Epistles of Peter and of Jude. Black's New Testament Commentaries. London: Black, 1969.
34. Lightfoot, Joseph Barber. Notes on Epistles of St. Paul from Unpublished Commentaries. London: Macmillan, 1895.
35. Lightfoot, Joseph Barber. Notes on the Epistles of St. Paul: 1 and 2 Thessalonians, 1 Corinthians 1-7, Romans 1-7, Ephesians 1 : 1-14. Repr. from the 1895 ed. Classic Commentary Library. Grand Rapids: Zondervan, 1957.
36. Lührmann, D. «The Beginnings of the Church at Thessalonica,» in Greeks, Romans, and Christians: Essays in Honor of Abraham J. Malherbe, ed. D. L. Balch, E. Ferguson, and W A. Meeks; Minneapolis: Fortress, 1990
37. Marshall, I. Howard. 1 and 2 Thessalonians. New Century Bible Commentary. Grand Rapids (Mich.): Eerdmans, 1983.
38. Mason, A. J. «The Epistles of Paul the Apostle to the Thessalonians» in Ellicott's Commentary on the Whole Bible (8 vols.; ed. C. J. Ellicott; repr., Grand Rapids: Zondervan, 1954.
39. McGehee, Michael. «A Rejoinder to Two Recent Studies Dealing with 1 Thess 4:4.» The Catholic Biblical Quarterly 51, no. 1 (1989): 82-89.
40. Michaels, J. Ramsey. 1 Peter. Word Biblical Commentary 49. Waco: Word Books, 1988.
41. Nestle, Eberhard. Novum Testamentum Graece

